

ABNNEMET

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

◆◆◆◆

Edition spéciale: 3 Dolars

◆◆◆◆

ADRESSE

« İpjtihad » Constantinople

◆◆◆◆

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Avril 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ İKTİSADİ

No: 319

ABONEMAN:

Seneliği (24 Nusha) Türki-
ye için 2 1-2 Âla kâğıdlı

5 liradır

◆◆◆◆

IDAREHANESİ

Cığaloğlunda İctihad Evi

◆◆◆◆

Tarihihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Nisan 1931

ÇİNLİ ŞA'İR CHENG-TCHENG

« Çin hakkındaki bir çok bilgiler ve duygu-
lar ekseriyetle Merihden geldiği söylenen efsane-
ler kabilinden değildir? Bizim şahsı bir iddai,
mız yok. Fakat cihanın her köşesine sokularak
kâinatın hususiyetlerinden ilim alemine hava-
dis yağdırmak itiyadında bulunan Avrupa-
lılar yakın vakıtlara kadar hep böyle diyor-
lardı.

Ancak Çin, dünyanın en büyük acibele-
rinden biri olduğunu duyduğumuz namütnahi
divarını kendi bütün esrarı önüne bir nevi si-
per halinde çekip mahiyetini yabancı gözlerden
asırlarca gizlemiş olmasına rağmen bugün Av-
rupanın merak ve tecessüsüne bir çok sırrını
ifşa etmiş bulunmaktadır.

Mudekkık nazarlar bu harikalar dolu diyarı
gözden geçirdikçe onu büsbütün manalı, güzel
ve derin buluyorlar. En büyük Pagod larından
en küçük Bibelo larına varıncaya kadar her
eser ve idrak incebir nefaseti gösteriyor. Tez-
yin hususundaki incelik ve bilgileri hiç bir mil-
letin vasil olamayacağı bir mertebede bulundu-
ğu itiraf olunuyor. Mevcut olan büyük müze-
lerin en kıymetli bir çok eşyası yine aksai
şarktan gelmiş değildir?

Fakat biz burada Çinden değil, o mavi
göklü efsane toprağının sarı yüzlü munis
bir çocuğundan bahsetmek istediğimiz için şu
küçük mukaddmeden sonra asıl mevzu, umuza
giriyoruz.

Bir iki eseri İctihada dercedilecek (Cheng-
Tcheng), nahif hıketi içinde ilim için, fen için
en kürbüz aşk ve kabiliyeti bularak genç ya-
şında Fransaya gitmiş ve orada her türlü eziyet
ve zarurete rağmen on sene kadar tahsil et-
tikten sonra Sorbonne da müderis olmak kabi-

liyetini göstermiş bir şahsiyettir. Fransızca şi-
irler yazmaya, eserler telif etmeye muvaffak
olan bu genç zekâ, meşhur Çin filozoflarından
(Lao-Tsen) in ahfadından imiş.

Cheng-Tcheng, bir kaç ay kadar evel İs-
tanbolun da musafiri oldu ve şehrimizde pek
samimi bir dostluk havası içinde hayli zaman
yaşadı. Kendisinin nam ve asarı, matbuatımızda
o zaman mevzu bahis olmuş, lâkin eserlerinden
türk karîlerine hiç bir nümune gösterilmemişti
Memleketimizi severek dostane hatıralarla ayı-
rılan Cheng in manzum eserlerinden bir kaçını
İctihat karileri görecek.

Cheng Tcheng

(Ma Mère) nanındaki eserinin başına Fran-
sız şairi ve Akademiya azasından Paul Valery
güzel bir başlangıç yazmıştır. Valery bu baş-
langıçta söylediği kıymetli bir fikri burada tek-
rar etmek istiyoruz. Asıl ruhlu şairin ifadesin-
den anlaşılan mana aşağı yukarı şudur:

« Bir şarklı bizim ruhlarımızı teshir için bugün insanlığın en hassas bir noktası olan ana sevgisinden bahsediyor. Halbuki onları kendi mize ram etmek için bizim kullandığımız çare mal'lesef top ve tufenkten ibarettir! »

*
* *

Bu notları bize Melek Celal Hanım Efendi verdi. CHENG in, elimizde fransızca yazılmış iki kitabı var birinin adı MA MÈRE (Validem) diğerrinin adı LA MUSE ENDOLORIE dir. Chengin anasının bir sözü „VALİDEM“ in kapağının üzerinde yazılıdır: DONNEZ AUX AFFAMÉS DU RIZ: AUX SOUFFRANTS DU CŒUR. Bundan daha yuksek ne ola bilir: ac-lara piring, mihnet cekenlere göntül veriniz Muztariblerin en ziyade ve en evvel muhtac ol-dukleri, sevilmehtedir. „iştirak edilen iztirab yarıya iner“ diyen GOETHE bunu söylemiştir CHENGİN VALİDEMinin üstünde VERS L'U-NITÉ yani BİRLİGE DOGRU ıbarısı vardır. Bir sa'at zarfında yüzlerce bin nüfuslu bir şe-hirde müteneffis tek bir insan brakmayacak zehirli gaz yapmakda olan insanlığa bu söz ve bu saz çok lazımdır. Anne sevgisinin tatl ateşi içinde, beşer evladının ahmak kinlerini eritmek istiyor. Bu mu'azzam bir iradedir. Hakiki me-denilik akliyyat işi degil, hissiyyat işidir. „Mexique“ in yerli vahşi sekenesi, buraya as-ker cikaran İspanyol general FERDİNAND CORTEZ den, ikram olmak üzere atının agzına yeşil yonca getiren Mexique yerlilerini kurşuna dizen F. Cortez den çok daha medeni idiler. VALİDEM e PAUL VALERY nin yazdığı di-bace enfesdir bunu okumali. Valery manzum yazmadığı zaman daha büyük sa'irdir. Şu bil-luri tanini dinleyin:

Rares sont les livres délicieux et raree les livres de véritable importance.

On ne voit donc presque jamais la combi-naison de ces valeurs. Cependant l'improbable n'est pas l'impossible, il peut arriver une fois qu'une œuvre charmante soit le signe d'une époque du monde.

Je trouve dans l'oeuvre de Monsieur Chéng-Tchéng, sous les couleurs les plus dou-ces et les apparences les plus gracieuses, les prémices de grandes et d'admirables nouveau-tés. Elle me fait songer à l'aurore, au phé-nomène rose qui, par ses tendres nuances, insinue et annonce l'immense événement de la naissance d'un jour.

Quoi de plus neuf et de plus capable de

conséquences profondes que l'entreprise d'une correspondance toute directe entre les esprits de l'Europe et ceux de l'Extrême Asie, et même entre les coeurs?...

„1895defare kediyi yaraladı“ (*) diyen, CHENG, milletine bir ayna da tutuyor.

“Ceng etmek eyidir, kaçmak daha eyidir“ demiş olan Çin bahriyye zabitlerine bakışları tatlı değil!

Cheng Tcheng in VALİDEM i çok öğretici-dir MUZTARİB İLHAM PERİSİ şî'irdir Bun-dan bu gün bir misal veriyoruz. Bize büyük Asyali Şa'iri tanitan Melek Celal Hanım Efen-diye teşekkür etmeliyiz.

RETOUR DU SEREIN

Serein, le temps serein, l'espace ô doux sourire
Cher oeil et cher regard, amis, je vous admire.
Nous, revenant de tant tempêtes sans fin,
Touchons le sûr rivage... Attachons notre corde,
A l'insensible roc de la miséricorde,
Regardons le soleil qui chante la concorde,
Serein, le temps serein, l'espace, ô doux matin !

Nous devons travailler, nous travaillons sans doute.

Nous, ensemble, avançons, nous marchons sur la route

Nous' la main dans la main, nous, le coeur dan le coeur

Nous, l'amour dans l'amour et nous, l'âme dans l'âme.

Nous travaillons pour tous de notre humaine flamme.

Nous comprenons l'humain entre toute sa gamme,
Le jour s'élève, ô jour d'une rare Vigueur!...

Je vous aime ; Obligé par mon amour j'adore.
L'oeil du sourire, l'oeil doux au sourire sonore.
Je me tais... ô silence au fond du grand amour.
Cher vent, arrête toi!... eher éther, sans haleine.
Il dit tout... cher oiseau ne gazouille qu'à peine!
Cher atome, viens ... chante un choeur d'une âme pleine

Sereine, chère amie as-tu su ce retour?...

Retour de la douceur, retour de la tendresse
Retour du beau printemps, saison de la caresse...
La nuit finit. L'aurore, elle, revient. L'instant
Pur et ferme, arrivant au plein jour de la vie,

Déploie, au doux accord, sa subtile harmonie.
Odivin diamant, ô nature infinie!
Regarde-nous répands sur nous un cœur
chantant

CHENG-CHENG in manzumelerinde bir kusur var oda beklenen parlak intihâ nin bulunmaması ve intizarin boşa çıkmasıdır.

„LA SAGE IMMENSITÉ RECONNAÎT
QUE'ELLE A TORT“

gibi son misra'lar azdır. Anladığımız göre afyon içici ecded bu şa'irde ilham energie sinin isimrına mani' oluyor. Dikkat etdik CHENG in manzumelerinin başlangıçları, umumiyyetle parlak olduğu halde yavaş yavaş dermansizlanmaktadır. Şi'r bir tulu' gibi olmalı başlangıç şafak sökmesi ve intihâ güneşin ufkuzerinde bütün kurşunu arz etmesidir.

PAUL VALERY nin te'siri barizdir nite kim Paul Valery üzerinde de MALLARMÉ nin büyük te'siri zahırdır. Bir asyalinin temesul kabiliyyetini göstermek itibarile CHENG in fransız dilinde yazılmış manzumeleri şayani nazardır.

8-4-1931.

Dr AB. DJEVDET

İSTİKBALİN DİN YOKLUĞU [*]

L'IRRELIGION DE L'AVENIR

YAZAN: J. M. GUYAU

Yeni dinler dahi, ekseriya, büyük autorité principle ancak yarım bir şiddetle tesadum etmek için, basit islahat ve eski te'alimin ve ehkâmın ciddiyetine bir avdet olarak arzı vucud etmek ihtiyacındadırlar; fakat, bu üstü kapalı ta'biyeler ragmen her yeni din bu « Autorité » principine ziyan vermiştir: (***) guya iptida'î « Autorité » ye avdet niha'î hurriyyete dogru şe'nî bir yörüyüşdü. Bina'enaleyh her büyük dinin sinesinde inhilal etdirici bir kuvet, mevcuddur, bu kuvet bu din; diğer bir dinin yerine geçmesine evvela en

(*) Baştafları 310, 312, 313, 314, 315, 316 317 ve 318 inci İctihadlarda.

(**) Müslumanlıkda her dini teeddüd mevzu,i bahs oldukça maksad. islamin safiyyeti evveliyesine avdet etmektir denilir.

A. D.

kadırâne bir suretde hıdmet etmiş olan kuvvettir, bu kuvvet ferdi muhakemenin istiklalidir. Her nassî'i, tikadlar sys teminin tedrici inhilalile, dinin nihaî yoklugunu getirmek için işte bu kuvvete istinad edilebilir. (1)

Ebedî « métaphysique » ve ebedî ahlakile mevzu' (2) dininin muebbeddiyeti arasındaki karışıklıktan başka muasirlarimizin diğer bir temayülleri vardır ki buna karşı aksulamelde bulunmak istedik. Bu temayül, bir çok kimselerin « **Dini istikbal** » lerinde, gerek mütekemmil judaisme, gerek mütekemmil hiristianlık, gerek mütekemmil Bouddhisme olarak şimdiki dinlerin niha'î **tevhid** i imkânına inanma temayülüdür. İstikbalın bu dinî vahdetine karşı biz daha ziyade itikatların mustakbel kesretini, dinî **anomie** (3) yi ileri süreriz. (***) Cihan şümulluk iddi'ası, şüphesiz bütün büyük dinlerin seciyyesidir; fakat mevzu' dinleri teşkil eden nassî (Dogmatique) ve efsanevî (Mythique) unsur, « Symbole » şekli elastikîsi altında bile, talibi oldukları mevzu' büyük dinlerin cihanşümullugu ile katiyyen kabili telif değildir. Böyle bir cihanşümulluk metafizikî ve ahlakî sahede hayyizi fi'e bile çıkamaz, çünkü dinlerden tay edilemeyen halli ve bilinmesi gayrı mümkün unsur daima, ictihadların ayrılmasını, birbirlerinden uzaklaşmasını davet eder. Hali hazırda **catholi-**

(1) Bu kitabın 3 üncü kısmının 1 inci bahsına bakınız.

(2) Dinler edyani mevzu,a ve edyani tabiyyenalarile iki kısımdır. Mevzu, dinler—Religion positive bir peygamber tarafından vaz, ve te'sis olunan dinlerdir. Vazıları o'mayan dinlere tabi'i dinler — Religions naturelles denilir.

(3) **Anomie** Anomie yunanca kanun demek olan **nomos** kelimesinden mustakdır. Kelimenin başındaki a selv ve nefy edatıdır. Şu halde **anomie** reliğieuse dini kanun yokluğu, dinî kaide, dinî erkân ve rusum yokluğu demek olur.

A. D.

(**) 3 üncü kısmın 1 inci bahsına bakın.